

Willemien 112 wint afgetekend in de categorie oud

Strijd tussen jonge koeien ongemeen spannend

Een rekenschema voorziet er bij de recente edities van De Beste Boerenkoe in dat alle onderdelen zo eerlijk mogelijk worden ingewogen. Desalniettemin was het bij de jonge koeien tot op het laatst ongemeen spannend. Pas vlak voor de bekendmaking velde de jury haar definitieve oordeel in het voordeel van West Oaks Femke 94.

Bij de voorgaande vijf edities van De Beste Boerenkoe (de eerste drie keer niet) werden de door de vakjury genomineerde koeien stevast op een locatie ergens centraal in Nederland verzameld. De eerste twee keer op de HHH-show, vervolgens vormden de Ruwvoerdagen op de Waiboerhoeve het decor, waarna de finale zich verplaatste naar de Fokveedag Hoornaar. De beste boerenkoeien streken daar tweemaal neer en dit jaar viel de eer te beurt aan de

AgroTechniek Holland (ATH) in Biddinghuizen. De techniekbeurs was nadrukkelijk op zoek naar verbreding voor de melkveehouder en de beste boerenkoeien pasten mooi in dat plaatje.

Finale zonder koeien

Bij de twee meest recente edities in Hoornaar stelde de organisatie nadrukkelijk de eis aan de deelnemers dat alleen de koeien die

daadwerkelijk op de finaledag aanwezig zouden zijn, in beschouwing zouden worden genomen. De organisatie prees zich dan ook gelukkig met het feit dat tot tweemaal toe alle twaalf genomineerde dieren ook daadwerkelijk naar de fokveedag kwamen. Ook dit jaar werd bij de finalisten nadrukkelijk de eis neergelegd dat ze alleen zouden meedingen als ze met hun koe naar de ATH zouden komen. De organisatie vroeg de jury om vooral in de categorie jong ruimer

Links op het podium de winnaars van de categorie jong, Marten en Gea Bouma uit Oldeberkoop, in het midden de winnaars van de categorie oud Fedde en Wilma van der Meer uit Nieuw-Buinen, nadat bekend werd dat de laatsten ook het 'algemeen kampioenschap' hadden gewonnen.

De jury in 'crisisoverleg' vlak voor aanvang van de finale, bij de categorie jong was de definitieve volgorde nog altijd niet duidelijk.

te selecteren, daar deze bij de voorgaande editie slechts vier dieren telde. De jury besloot uiteindelijk 17 dieren te selecteren, waarvan acht in de categorie jong en negen in de categorie oud.

Gaandeweg het traject bleken de veterinaire eisen echter roet in het eten te gooien. Doordat de bedrijfsgezondheidsstatussen onvoldoende matchten, zouden er op de ATH te weinig dieren aanwezig zijn, waarna de organisatie in overleg met de jury besloot om de finale voor het eerst zonder koeien af te werken.

Laatrijtheid

In allerijl moest de organisatie daardoor een nieuw programma in elkaar zetten. Omdat video ook in de landbouwmedia een steeds prominenter rol speelt, passeerden alle koeien op een groot videoscherm in Biddinghuizen nog eenmaal de revue. Jurylid Jurjen Groenveld zorgde daarbij voor een passend commentaar, door de bouw van de dieren vanuit zijn rol als aAa-analist in een notendop te beschrijven. Hij gaf stevast aan waarom de bouw van de koe kon leiden tot de prestaties die ze leverde of vermoedelijk nog gaat leveren.

Jurylid en fokkerijanalist Kees van Velzen gaf aan waar veehouders op zouden moeten letten als ze beste boerenkoeien willen fokken. Hij wees op het kenmerk laatrijtheid en vergeleek de kilogrammen vet en eiwit die een stier vererft in de eerste lactatie van zijn dochters met de kilo's vet en eiwit in de derde lactatie. Is er sprake van een positieve of negatieve teneur, wat belangrijk is met het oog op de latere lactaties. En dan blijkt dat enkele populaire Amerikaanse vererfers weliswaar hoog starten, maar dat over de lactaties bepaald niet weten vol te houden (tabel 1). Nederlandse vererfers met veel minder naam blijken dat veel beter te kunnen. Van Velzen illustreerde dat niet elke Nederlandse stier laatrijtheid geeft en dat het dus belangrijk is om geduld te hebben bij het gebruik van stieren. Immers, pas als er dochters in de derde lactatie zitten, is deze vergelijking te maken. Eerder al is er wel een voorzichtige inschatting te maken door naar de stamboom te kijken. Daartoe vergeleek de fokkerijanalist de oude stieren Sunny Boy en

Toystory, overigens wel met de cijfers die ze nu realiseren.

Twee fokkerijrichtingen

Jurylid Peter Aalberts onderschreef het verhaal van Van Velzen. De melkveehouder en Batenburg-fokker – Aalberts fokte onder andere Stellando – vergeleek twee mogelijke productiesystemen. „Je kunt zo hard mogelijk melken op een hoogwaardig rantsoen, dus met veel mais, waarbij je een productie van 35 kilo melk per koe of meer zou moeten realiseren. Daarbij zul je vermoedelijk een wat hogere uitval moeten accepteren. Of je kunt voor een lager productieniveau gaan van zo'n 30 kilo melk met hogere gehalten, waarbij je de efficiëntie haalt door minder uitval en een langere levensduur. Je hebt dan minder jongvee nodig en dit systeem zou ook goed bij weidegang passen.” Aalberts geeft aan dat de meer laatrijpe stieren goed bij de tweede optie passen en dat die optie ook beter bij Nederland past. „Maar de fokkerij zit nog te weinig op die toer.”

Rekenschema

Het vierde jurylid, financieel adviseur en melkveehouder Andries-Jan de Boer, moest op de finaledag verstek laten gaan, maar dacht wel mee over de invulling van het rekenschema (tabel 2). In het schema staan de koeien per categorie ingevuld. De koeien geboren van 2001 tot 2005 behoren tot de categorie oud en de koeien geboren van 2007 tot 2010 behoren tot de categorie jong. Als we kijken naar de categorie oud, dan blijkt dat Willemien 112 (Kian x Addison) van de familie Van der Meer uit Nieuw-Buinen op twee onderdelen de maximale score haalt (zie voor een uitleg over de totstandkoming van de cijfers het kader 'Opbouw matrix'). Ze is de beste voor kilo's vet per dag en ook de beste voor lactatiewaarde van alle negen oude koeien. Voor kilo's eiwit per dag en eiwitpercentage haalt ze ook relatief veel punten, evenals voor het aantal inseminaties per dracht. Ze realiseert de langste tussenkalftijd, dus daarvoor krijgt ze geen punten en ook voor het aantal celgetalverhogingen per dracht krijgt ze relatief weinig punten.

Omdat de jury veel waarde hecht aan een gerealiseerde hoge levensproductie, besloot ze dat onderdeel relatief zwaar in te wegen, zodat ook Willemien hier ruim 15 punten krijgt. Tenslotte krijgt ze punten voor haar bouw/exterieur zoals de juryleden dat beoordeelden op het moment van het bedrijfsbezoek. Alles opgeteld blijkt dat ze afgetekend wint in de categorie oud.

Volgorde oud

De koe die unaniem de hoogste waardering kreeg tijdens de rondgang, Nijbrook Wietske 101 (Lord Lily x Cash) van de familie Te Poele ►

Stier	kg vet + eiwit lactatie 1	kg vet + eiwit lactatie 3
Planet	70	47
Bookem	86	34
Bolton	72	14
Gemiddeld	76	32

Stier	kg vet + eiwit lactatie 1	kg vet + eiwit lactatie 3
Jeroen	88	136
Juno	31	99
Lambert	60	139
Gemiddeld	60	125

	kg vet + eiwit lactatie 1	kg vet + eiwit lactatie 3
Spell	17	96
Big Winner	2	49
Maik	-5	69
Gemiddeld	5	71

Stier	kg vet + eiwit lactatie 1	kg vet + eiwit lactatie 3
Persuader	-5	-18
Jerom	-18	-69
Bombay	31	4
Gemiddeld	3	-28

Stier	kg vet + eiwit lactatie 1	kg vet + eiwit lactatie 3
Toystory	21	-35
Sunny Boy	-12	27

Tabel 1. Jurylid Kees van Velzen toonde de veehouders hoe ze meer beste boerenkoeien kunnen fokken. Volgens de fokkerijanalist is het belangrijk dat koeien zich elk jaar verbeteren en hij vergeleek daartoe van een aantal stieren de kilo's vet en eiwit van de eerste lactatie met de kilo's vet en eiwit van de derde lactatie. Voor enkele wereldwijd toonaangevende stieren pakt dat bepaald niet gunstig uit.

Jong	Danielle 95	Lobje 2992	Aleida 173	Klaartje 81	Klaartje 44	Ria Jonasdex 3	Femke 94	Warsi 51	
Kg vet / dag	1,50	1,34	1,62	1,45	1,80	1,47	1,71	1,48	
Kg eiwit / dag	1,16	1,18	1,26	1,30	1,48	1,22	1,19	1,25	
Eiwitpercentage	4,03	3,59	3,68	3,44	3,64	3,71	3,65	3,68	
Lactatiewaarde	125	112	116	111	126	103	109	111	
Celgetal # verhoogd	0,00	0,00	0,20	0,00	1,00	0,33	0,33	0,33	
Inseminaties / dracht	1,00	1,00	1,17	1,00	2,33	1,43	2,00	1,29	
Tussenkalf tijd	368	400	352	338	412	373	411	430	
Leeftijd 1e kalving	775	739	754	757	745	798	830	841	
Kg vet + eiwit	3214	3744	4300	4557	5945	5139	5857	5852	
Jong	Danielle 95	Lobje 2992	Aleida 173	Klaartje 81	Klaartje 44	Ria Jonasdex 3	Femke 94	Warsi 51	
Kg vet / dag	3,48	0,00	6,09	2,39	10,00	2,83	8,04	3,04	
Kg eiwit / dag	0,00	0,63	3,13	4,38	10,00	1,88	0,94	2,81	
Eiwitpercentage	10,00	2,54	4,07	0,00	3,39	4,58	3,56	4,07	
Lactatiewaarde	9,56	3,91	5,65	3,48	10,00	0,00	2,61	3,48	
Celgetal # verhoogd	15,00	15,00	12,00	15,00	0,00	10,00	10,00	10,00	
Inseminaties / dracht	10,00	10,00	8,72	10,00	0,00	6,77	2,48	7,82	
Tussenkalf tijd	3,37	1,63	4,24	5,00	0,98	3,10	1,03	0,00	
Leeftijd 1e kalving	3,24	5,00	4,26	4,12	4,71	2,11	0,54	0,00	
Kg vet + eiwit	0,00	2,91	5,97	7,38	15,00	10,56	14,52	14,49	
Bouw / exterieur Groenveld	6	4	3	1	5	7	8	2	
Bouw / exterieur Van Velzen	4	6	2	7	1	3	8	5	
Bouw / exterieur Aalberts	1	7	2	4	3	5	6	8	
Totaal	65,65	58,62	61,13	63,75	63,08	56,83	65,72	60,71	
Volgorde	2	7	5	3	4	8	1	6	
Oud	Clara 123	Wendy 7	Do	Pleuntje 172	Willemien 112	Jeanette 52	Annie 4	Jentje 323	Wietske 101
Kg vet / dag	1,63	1,58	1,40	1,44	1,95	1,45	1,50	1,44	1,56
Kg eiwit / dag	1,58	1,17	1,18	1,17	1,38	1,14	1,07	1,14	1,16
Eiwitpercentage	3,56	3,95	3,52	3,38	3,80	3,79	3,58	3,31	3,22
Lactatiewaarde	114	105	111	117	127	117	111	105	105
Celgetal # verhoogd	0,57	0,38	1,31	0,00	1,05	0,00	0,92	0,32	0,58
Inseminaties / dracht	2,38	1,33	1,40	1,18	1,40	2,18	1,62	1,23	3,00
Tussenkalf tijd	406	414	394	372	438	428	387	376	416
Kg vet + eiwit	8885	7577	7933	7780	10655	8762	9514	10026	11646
Oud	Clara 123	Wendy 7	Do	Pleuntje 172	Willemien 112	Jeanette 52	Annie 4	Jentje 323	Wietske 101
Kg vet / dag	4,18	3,27	0,00	0,73	10,00	0,91	1,82	0,73	2,91
Kg eiwit / dag	10,00	1,96	2,16	1,96	6,08	1,37	0,00	1,37	1,76
Eiwitpercentage	4,66	10,00	4,11	2,19	7,95	7,81	4,93	1,23	0,00
Lactatiewaarde	4,10	0,00	2,73	5,46	10,00	5,46	2,73	0,00	0,00
Celgetal # verhoogd	8,48	10,70	0,00	15,00	2,97	15,00	4,47	11,33	8,36
Inseminaties / dracht	3,41	9,18	8,79	10,00	8,79	4,51	7,58	9,73	0,00
Tussenkalf tijd	2,42	1,82	3,33	5,00	0,00	1,18	3,86	4,70	1,67
Kg vet + eiwit	6,44	0,00	1,76	1,00	15,15	5,83	9,52	12,04	20,00
Bouw / exterieur Groenveld	2	5	1	8	4	6	3	7	9
Bouw / exterieur Van Velzen	4	6	2	3	7	1	5	8	9
Bouw / exterieur Aalberts	8	7	1	6	5	3	2	4	9
Totaal	57,69	54,93	26,88	58,34	76,94	52,07	44,91	60,13	61,70
Volgorde	5	6	9	4	1	7	8	3	2

Tabel 2. De vakjury stelde per leeftijdscategorie een matrix op met daarin alle relevante economische kengetallen. In de bovenste matrix staan de werkelijke waarden en in de onderste de relatieve waarden. Door de waardering voor de bouw / het exterieur tijdens de rondgang bij de relatieve waarden op te tellen, ontstaan de eindresultaten.

Opbouw matrix

De vakjury van De Beste Boerenkoe ontwikkelde een matrix met daarin alle relevante economische kengetallen. Deze kengetallen zijn kilo vet per dag, kilo eiwit per dag, eiwitpercentage, lactatiewaarde, aantal celgetalverhogingen per lactatie, aantal inseminaties per dracht, tussenkalf tijd, afkalfleeftijd als vaars (alleen bij jong) en kilogram vet en eiwit levensproductie. Alle kenmerken hebben betrekking op het volledige productieve leven van de dieren. Danielle 95 heeft bijvoorbeeld tot dusver 1.812 kilo vet in 1.209 productiedagen geleverd. Dat levert de waarde 1.812 / 1.209 = 1,50 kilo vet per dag op in de matrix. Omdat het gemiddelde celgetal niet altijd van alle lactaties bekend was en één zeer hoge celgetalmeting het gemiddelde bovendien fors omhoog trekt, is besloten het aantal celgetalverhogingen per lactatie in te wegen. Een vaars krijgt op de MPR-uitslag een verhoogd celgetal als

het hoger is dan 150.000 cellen per milliliter en een oudere koe als het hoger is dan 250.000 cellen per milliliter. Aleida 173 had in haar carrière één keer een verhoogd celgetal en heeft inmiddels haar vijfde lactatie (zo goed als) afgesloten. In de matrix krijgt ze daarom de waarde 1 / 5 = 0,20 celgetalverhogingen per lactatie. De jury besloot het aantal inseminaties per dracht als vruchtbaarheidskenmerk mee te nemen en ook de tussenkalf tijd licht in te wegen. Een lange tussenkalf tijd is namelijk alleen te rechtvaardigen bij een zeer hoge productie en persistentie. Dat de vaarzenleeftijd bij afkalven bij jong is meegenomen, is omdat het economisch oninteressant is om vaarzen op een leeftijd ouder dan twee jaar te laten kalven. Bij de koeien ouder dan tien jaar werd dit niet meer relevant bevonden. Tenslotte besloot de jury de kilo's vet en eiwit als leeftijdseffect in

te wegen, omdat een jonge koe minder is beproefd dan een oudere koe. Om de verschillende kengetallen bij elkaar te kunnen optellen, moeten ze worden omgezet in een relatieve schaal. De koe die het beste scoort voor een bepaald onderdeel krijgt 10 punten en de koe die het slechtst scoort 0 punten. Die 10 punten kunnen ook 5, 15 of 20 zijn, afhankelijk van hoever de hoogste en de laagste uit elkaar liggen en het relatieve belang dat de jury aan een onderdeel hecht. Zo krijgen Danielle 95, Lobje 2992 en Klaartje 81 bij de jonge koeien bijvoorbeeld 10 punten voor het aantal inseminaties per dracht, omdat ze altijd direct drachtig waren. Klaartje 44 krijgt 0 punten, omdat ze gemiddeld 2,3 lactaties nodig had. Ook Aleida 173 had nauwelijks extra inseminaties nodig en krijgt voor dit kenmerk daardoor 8,72 punten op de relatieve schaal.

Copyright foto

Willemien 112, op de foto eerder dit jaar als kersverse tientonner, won niet alleen de hoofdprijs van de vakjury, meer kreeg ook de meeste stemmen van het publiek (zie ook de pagina's 46 t/m 49).

Copyright foto

West Oaks Femke 94 won op basis van haar hoge voortschrijdende levensproductie in combinatie met de hoge waardering voor haar bouw/exterieur nipt in de categorie jong.

luit Lichtenvoorde, eindigt als tweede in de categorie oud. Ondanks de vele punten voor bouw/exterieur en levensproductie, komt ze ten opzichte van Willemien tekort op onderdelen als eiwitpercentage en lactatiewaarde. De koe die als derde eindigt, is de derde tientonner van het gezelschap, Jentje 323 (Palmer x Celsius) van de gebroeders Hoorn uit Ruinerwold. Zij heeft in de vruchtbaarheid en uiergezondheid haar sterke punten. Haar score voor bouw/exterieur is tevens hoog en dat komt omdat ze tijdens de juryrondgang een aanmerkelijk betere indruk maakte, dan tijdens het moment waarop de video werd gemaakt en ze op een klosje liep.

De koe met de hoogste scores voor uiergezondheid en vruchtbaarheid eindigt op de vierde plaats, Montbéliarde-kruisling Pleuntje 172 (Izara x Cello) van de familie Hoogendoorn uit Groot-Ammers. Ze scoort wat lager voor de kilo's vet en eiwit per dag, vooral als jonge koe, en ook voor het eiwitpercentage, alhoewel dat ook voor Jentje geldt. De vijfde plaats is voor de zeer hoogproductieve Big Clara 123 (Win 395 x Hunter) van Knoef uit Geesteren. Ze eindigt voor Wendy 7 (Harry x Dustin) van Blom uit Wervershoof, die het moet hebben van haar gehalten, weinige benodigde inseminaties en uiergezondheid. De zevende plaats is voor MRIJ-koe Jeanette 52 (Buster x Piet 225) van Vernooij uit Werkhoven, die, overigens net als Pleuntje, met meer dan 100.000 kilo melk op de teller nog nooit een verhoogd celgetal had. Ze verslaat Annie 4 (Stadel x Astor 10) van Van Nunen uit Diessen, die in het aantal inseminaties per dracht haar sterkste onderdeel heeft en dat geldt ook voor de nummer negen, Do (Stadel x Reyno) van Keppels uit Laren.

Volgorde jong

Waar Willemien met een ruime voorsprong de koppositie pakt bij oud, ligt het bij jong aanmerkelijk dichterbij elkaar. Sterker nog, de exacte hoogte van de wegingsfactoren leidde nog tot verhitte discussies tussen de juryleden vlak voor de finale om 12 uur aanvang. Een geringe aanpassing leidde al tot de nodige

verschuivingen. Uiteindelijk besloot de jury echter dat de gerealiseerde levensproductie relatief zwaar moest wegen en zo kwam West Oaks Femke 94 (Kian x Slogan) van de familie Bouma uit Oldeberkoop als hoogste uit de bus. Femke scoort voor de verschillende onderdelen goed, vooral voor kilo's vet en celgetal, maar komt maar op één punt als hoogste uit de bus. En dat is de waardering voor haar bouw/exterieur als bijna negen jaar oude koe.

Femke verslaat nipt de jongste van het stel, de zes jaar oude MRIJ-koe De Vinkenhof Danielle 95 (Baltimore x Matthijs) van Vink uit Groot-Ammers. Danielle doet alles goed, waarbij vooral ook het hoge eiwitpercentage opvalt, maar heeft haar gerealiseerde levensproductie tegen. Maar als ze zo doorgaat, is ze volgens de jury de gedooftverfde kandidaat voor de volgende editie.

Klaartje 81 (Surprise x Lorenzo) van Pleizier uit Nijkerk eindigt als derde. Ze realiseert een extreem korte tussenkalftijd, maar heeft ten opzichte van Danielle haar eiwitpercentage wat tegen. Met haar uitmuntende vruchtbaarheid en uiergezondheid verslaat ze haar naamgenoot Klaartje 44 (Peterslund x Evert), de Zweedse Roodbonte-kruisling van Ebbens uit Aalten. Klaartje 44 produceert extreem veel grammen vet en eiwit per dag en verwijst daarmee Bunkwerter Aleida 173 (Climax x Janos) van De Boer uit Spannum naar plaats vijf. Aleida doet het op haar beurt voor de verschillende onderdelen net iets beter dan de als zesde geklasseerde Bonhill Warsi 51 (Ramos x Lightning) van Bongers uit Kessel. Warsi scoort hoger voor (levens)productie dan Brown Swiss-kruisling Lobje 2992 (Vigor x Zidane) van Slijkhuis uit Neede en verwijst haar daarmee naar plaats zeven. Lobje kreeg wel de op één na hoogste jurywaardering voor bouw/exterieur en scoort tevens subliem voor celgetal en aantal inseminaties per dracht. Ze verslaat daarmee Ria Jonasdex 3 (Ova x Russel), de Montbéliarde x Holstein x Jersey-kruisling van Van der Meulen uit Blijham. Ook deze koe kreeg een hoge waardering voor bouw/exterieur en eindigt daarmee weliswaar op de achtste plaats, maar wel op slechts korte

Uitslag publieksstemming	Totaal	Procentueel
Willemien 112	335	21,4
Annie 4	186	11,9
De Vinkenhof Danielle 95	163	10,4
Klaartje 81	133	8,5
Lobje 2992	126	8,0
Pleuntje 172	118	7,5
Klaartje 44	110	7,0
Nijbrook Wietske 101	98	6,2
Ria Jonasdex 3	79	5,0
Jeanette 52	57	3,6
West Oaks Femke 94	46	2,9
Bunkwerter Aleida 173	31	2,0
Bonhill Warsi 51	29	1,8
Big Clara 123	28	1,8
Jentje 323	19	1,2
Wendy 7	6	0,4
Do	5	0,3

Tabel 3. De bezoekers van de website www.debesteboerenkoe.nl brachten 1569 unieke stemmen uit. Willemien 112 kreeg met afstand de meeste stemmen.

afstand van de koplopers. Gezien het feit dat de jonge koeien elkaar nauwelijks ontliepen en er bij oud een duidelijke kopkoe was, was de jury het er snel over eens dat deze Willemien ook de winst over de categorieën toekwam en zich 'Beste Boerenkoe van 2016' mag noemen. ■

Copyright foto

De koeien werden een voor een op een groot videoscherm getoond, waarbij jurylid Jurjen Groenveld (buiten beeld) ze van een passend commentaar voorzag.